

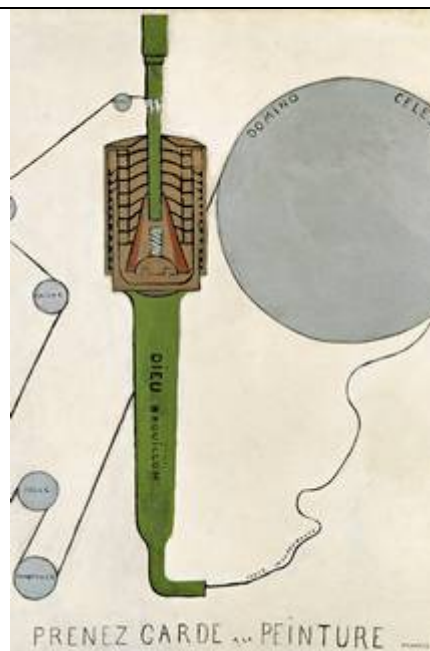
Komplicerad kärlek till maskiner

"Tre dansöser", 1925. (Något beskuren.) Foto: STURE EKSTRAND

Ekster, "Venezia", 1915. Foto: Albin Dahlström

Francis Picabia, "Se upp för målningen"

30 januari 2014 kl 01:00, uppdaterad: 7 februari 2014 kl 14:30

KONST ALLMÄNT, MÅLERI, VIDEO

Dansmaskiner: Från Léger till Kraftwerk Moderna museet T o m 27 april

Kärnan i utställningen "Dansmaskiner" utgörs av verk från mellankrigstiden, hämtade ur Moderna museets och Dansmuseets samlingar. Det är en tacksam epok för att studera gränsöverskridandet mellan dans- och konstvärlden. Svenska baletten under Rolf de Marés

ledning samarbetade med konstnärer som Francis Picabia och Fernand Léger och skapade, jämte Ryska baletten, banbrytande verk i 1920-talets Paris.

Till detta experimenterande hörde också arbete med olika medier, där filmen kom att spela en viktig roll. Ett tydligt sådant exempel är René Clairs film "Entr'acte" (1924) som också kan ses på utställningen.

"Dansmaskiner" tematiserar hur tidens konstnärer förhöll sig till den expansiva moderniteten med dess mekaniker, maskiner och nya uppfinningar. Det fanns de som hänfördes av den nya tidens rationalitet och de som använde maskinen till helt irrationella syften. Till de sistnämnda hör förstas Marcel Duchamp, Moderna museets egen lilla hustomte. Men här finns också verk av till exempel Man Ray och redan nämnda Francis Picabia.

På den rationella sidan hittar vi i synnerhet Fernand Léger, i form av hans mer välkända målningar men också scenografier och hans film "Le Ballet mécanique" från 1924. Filmen visar att gränsen mellan det rationella och det irrationella inte var så sluten som man ibland föreställer sig.

Så länge utställningen rör sig inom detta spänningsfält är den ett bra exempel på vad man kan åstadkomma genom att tematisera samlingar. Verken ges nytt liv och de många olika perspektiven kompletterar och problematiserar varandra när vi ges olika inblickar i hur den mänskliga kroppen "maskiniserar" under tjugotalet. Gösta Adrian Nilssons kollage och Viking Eggelings film "Diagonalsymfoni" (1924) ger relief till exempelvis Oskar Schlemmers märkliga triadiska balett från 1922 då han var knuten till Bauhaus. På utställningen visas verket i tre monitorer från en nyuppsättning 1970. Blandningen är lyckad och bra sammanställd av curatören Jo Widoff. Det är roligt och tacksamt att fascineras av en annan tids fascination.

Men relationen maskin-kropp är förstas mer komplex än så. Utställningen ger några exempel på hur kroppen också exploateras av maskinens effektivitet. Vi kan se det i några av El Litskijs verk och framför allt i Charlie Chaplins film "Moderna tider" (1936).

Här erbjuds ett annat perspektiv på relationen mellan människa och maskin, men man kunde ha gjort avsevärt mer. I industrialiseringens och urbaniseringens kölvatten kommer hungersnöd, massarbetslöshet och krig. Fenomen som ju tyvärr är lika aktuella i dag.

Den verkligt svaga länken är kopplingen till Kraftwerk. Jag förstår och sympatiserar med tanken att förbinda detta tyska bands insisterande på att de är "robotar" med 1920-talets komplicerade kärlek till maskinen. Men när man slår en brygga ända till 1970-talet, då det mesta som vi förknippar med Kraftwerk formades, så vill jag också gärna veta vad som hände däremellan och vad som hände sedan.

Här har utställningen inga svar. Tyvärr är heller inte den 3D-installation som Kraftwerk presenterar tillräckligt övertygande. Som fenomen är de självklara i detta sammanhang. Men den animerade timplången filmen som visas på Moderna är mer en illustration av några av Kraftwerks mest kända melodier än ett eget verk, och fungerar förmodligen bättre som inslag i deras konserter. Det blir nästan lite löjligt att sitta och titta på när en animerad folkvagnsbubbla åker på en öde Autobahn. Att bilden ibland åker "ut" ur duken när man har glasögonen på sig gör inte saken mycket bättre.

Kopplingen till Kraftwerk känns mer slumpartad än genomtänkt. För att verkligen inkorporera dem i utställningens komplexitet hade man behövt göra mycket mer. Eller kanske skulle man låtit bli dem helt och vågat lita på att mellankrigstidens verk klarar att stå för sig själva.